

एवं परवशतया दुःखानुभवे हेतुमाह॥ धिगिति॥ मनुष्यस्य विषोद्धंधनादिना देहत्यागे॥ परमार्थप्राप्तेः परमदुःखस्यापि सौढव्यत्वादप्रयोजको मनुष्यदेह इत्यर्थः ॥ राक्षस्यादिपर
तंत्रतां च मनुष्यत्वप्रयुक्तां धिक् यत् यत्र मनुष्यदेहे आत्मच्छंदेनात्मेच्छया जीवितं परित्यक्तुं न शक्यं ॥ २० ॥ नारीमानः ॥ इति रामाभिराये श्रीरामीये रामायणतिलके वाल्मी
कीये सुंदरकाण्डे पंचविंशः सर्गः ॥ २५ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ प्रसक्तानि प्रवृत्तान्यश्रूणि मुखे यस्याः सा ॥ एवं ब्रुवती ॥ वक्ष्यमाणरीत्या ब्रुवती ॥ विलमुं ॥ विलपितुं ॥ १ ॥
उन्मत्ता भूता विष्टा प्रमत्ता पैत्योद्रेकादिना भ्रांतचित्तेव दिङ्मोहादिना मूर्च्छितचित्तेव शोचती शोचंती ॥ उपावृत्ता श्रमापनयनाय परिवर्तनशीला किशोरीव वडवेव ॥ २ ॥ का

धिगस्तु खलु मानुष्यं धिगस्तु परवश्यतां ॥ न शक्यं यत्परित्यक्तुमात्मच्छंदेन जीवितं ॥ २० ॥ इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदि
काव्ये सुंदरकाण्डे पंचविंशः सर्गः ॥ २५ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ प्रसक्ताश्रुमुखीत्वेवं ब्रुवती जनकात्मजा ॥ अयोगतमु
खीवाला विलमुमुपचक्रमे ॥ १ ॥ उन्मत्तेव प्रमत्तेव भ्रांतचित्तेव शोचती ॥ उपावृत्तकिशोरीव विचेष्टंती महीतले ॥ २ ॥ राघवस्य प्रम
त्तस्य रक्षसाकामरूपिणा ॥ रावणेन प्रमथ्याहमानीता क्रोशती बलात् ॥ ३ ॥ राक्षसीव शमापन्ना भर्त्यमाना च दारुणा ॥ चिंतयंती सुदुः
खार्तानां हं जीवितुमुत्सहे ॥ ४ ॥ न हि मे जीवितेनार्थो नैवार्थेन च भूषणैः ॥ वसंत्याराक्षसीमध्ये विनारामं महारथं ॥ ५ ॥ अश्मसारमिदं
नूनमथ वाप्यजरामरं ॥ हृदयं मम येन दं न दुःखेन विशीर्यते ॥ ६ ॥ धिङ्मामनार्यामसतीं याहं तेन विना कृता ॥ मुहूर्तमपि जीवामि जी
वितं पापजीविका ॥ ७ ॥ चरणेनापि सव्येन न स्पृशेयं निशाचरं ॥ रावणं किंपुनरहं कामयेयं निशाचरं ॥ ८ ॥

मरूपिणा रक्षसा मारीचेन प्रमत्तस्य
असन्निधानं प्राप्तस्य राघवस्य संबन्धिनी अहं रावणेन प्रमथ्य प्रपीड्य क्रोशंती बलादानीतास्मि ॥ ३ ॥ किंच राक्षसीव शमापन्ना भर्त्यमाना राक्षसीभिः चिंतयंती रामं ॥ ४ ॥
अर्थैः धनैः ॥ ५ ॥ ६ ॥ असतीं असतीवत्परगृहस्थां जीवामि जीवितं रक्षामीत्यर्थः ॥ पाकंपचतीति वप्रयोगः ॥ ७ ॥ एतदुत्तरं चरणेनेति मध्ये द्वौ श्लोकौ प्रक्षिप्तौ
सव्येन वामेन ॥ ८ ॥